

Kapitola 3

Evropský rozměr české zahraniční politiky

Vít Beneš, Mats Braun

V této kapitole se věnujeme evropskému rozměru české zahraniční politiky. Přesněji řečeno, zajímá nás relace mezi Českou republikou a Evropskou unií jako takovou. Vztahy mezi ČR a vybranými členskými státy (Spolková republika Německo, Francie, státy Visegrádské čtyřky) jsou pokryty v příslušných teritoriálních kapitolách. Agenda EU je poměrně široká, v této kapitole se zabýváme zejména postoji České republiky k institucionálním otázkám evropské integrace, obecnému (geo)politickému směřování ČR v EU, postoji ČR k eurozóně a ekonomickému vládnutí. Unijní politiky nevyhnutelně pronikají i do ostatních tematických kapitol. Unijní politika Východního partnerství je pokryta v kapitole *Státy východní dimenze Evropské politiky sousedství*, Společné zahraniční a bezpečnostní politice se věnuje kapitola *Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky* a energetická politika EU je zachycena v kapitole *Energetika ve vnějších vztazích České republiky*.

Stejně jako v minulých letech analyzujeme ideová východiska jednotlivých politických stran a jejich postoj k aktuálním tématům. Shrnujeme nejdůležitější agendu v relaci mezi ČR a EU v roce 2012, tak jak se projevovala v oficiálních (vládních) pozicích České republiky. Ve třetí části pak rozebíráme pozice jednotlivých institucionálních hráčů: státních institucí (Parlament ČR, premiér, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, prezident a Česká národní banka) a institucionalizovaných reprezentantů kolektivních zájmů (zaměstnavatelé a odbory).

V roce 2012 dominovala ve vztazích mezi ČR a EU agenda eurozóny a ekonomického vládnutí v eurozóně a potažmo i EU jako takové. Česká republika a většina domácích politických hráčů podporovala řešení problémů eurozóny v podobě ekonomického vládnutí (viz např. tzv. Fiskální pakt), i když se část politické scény obávala některých důsledků hlubší integrace v eurozóně (bankovní unie). Přestože se hlavní politické strany v zásadě shodly, že eurozóna potřebuje opatření posilující ekonomické vládnutí, velkou kontroverzi vyvolala otázka, zda se ČR má k těmto opatřením sama připojit. Máme na mysli rozhodnutí vlády nepřipojit se ke *Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii* (Fiskální pakt).

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Nejdříve se budeme věnovat politickým a ideovým východiskům jednotlivých politických stran a jejich postojům k aktuálním tématům a problémům EU, resp. ke vztahu mezi Českou republikou a Evropskou unií. Zajímají nás názory politických stran a dalších politických hráčů na vývoj v samotné EU i na současnost a budoucnost pozice ČR v EU.

Fiskální pakt

Jak už jsme se zmínili v úvodu, domácí politická debata se v roce 2012 soustředovala zejména kolem otázky postoje ČR k Fiskálnímu paktu. Spor o (ne)připojení se k Fiskálnímu paktu se ani tak netýkal samotné podstaty opatření zaváděných touto smlouvou (zprůsnění rozpočtové kázně), ale otevřel obecné otázky týkající se institucionálního nastavení EU/eurozóny, směřování k politické unii a otázky týkající se (geo)politického postavení ČR v Evropě.

Největší vládní strana ODS nepovažovala Fiskální pakt za opatření na posílení rozpočtové disciplíny, ale za problém institucionálního uspořádání EU, dalšího směřování evropské integrace a změny pozice ČR v proměněné EU. ODS vnímala Fiskální pakt jako další krok v prohlubování integrace a odtud se odvíjel její odmítavý postoj ke smlouvě. ODS dlouhodobě odmítala pokračování k fiskální unii (označované jako dluhová unie). Co se týče institucionálního uspořádání a rozložení sil v EU, trnem v oku byl pro ODS i tzv. „hlasovací kartel“ – hlasování obrácenou kvalifikovanou většinou (tj. vlastně poloautomatické sankce v případě porušení pravidel stanovených ve Fiskálním paktu). Přestože ODS (přesněji řečeno její předseda Petr Nečas) v minulosti podpořila myšlenku poloautomatických sankcí (viz loňské vydání této ročenky), model tzv. obrácené většiny odmítla ze dvou důvodů, jež dobře ilustrují dlouhodobá ideová východiska její unijní politiky. Zaprvé, nedůvěra vůči evropským institucím. ODS nevěří, že by Evropská komise mohla vykonávat roli nestranného kontrolora a exekutora závazků vyplývajících z Fiskálního paktu. Zadruhé, v souladu se svojí dlouhodobou nedůvěrou k velkým členským státům pak ODS tento „hlasovací kartel“ vnímala nejenom jako nežádoucí posílení Komise, ale i jako nástroj k dominanci dvou největších států nad eurozónou. Podle Nečase „*hlasovací kartel v čl. 7 pomáhá hlavně dvěma největším státům eurozóny*“. Francie a Německo se podle něj „*mohou společně s Evropskou komisí domluvit na určitém doporučení či návrhu vůči zemím v proceduře nadměrného schodku, který následně Evropská komise vydá, a všechny státy paktu budou podle této smlouvy povinny pro ně hlasovat*“.¹ K samotné podstatě Fiskálního paktu (podoba ekonomického vládnutí) se ODS příliš nevyjadřovala, snad s výjimkou poznámky premiéra Nečase, že smlouva měla být ještě přísnější a kromě nadměrných rozpočtových schodků měla postihovat i překročení limitů pro výši státního dluhu.²

Postoj TOP 09 k Fiskálnímu paktu se v zásadě překrýval s postojem ČSSD. Zastánci Fiskálního paktu z ČSSD i TOP 09 shodně argumentovali ekonomickou provázaností České republiky s EU a varovali před „izolací“ v případě, že se ČR vy-

členi z hlavního proudu evropské integrace. Podle Miroslava Kalouska by ČR měla podpisem Fiskálního paktu vyslat „jasný signál, že patříme do Evropy“.³ Celý střet mezi předsedou ODS P. Nečasem a TOP 09 Karlem Schwarzenbergem vyvrcholil v poměrně ostrou konfrontaci na osobní úrovni.⁴ Přestože premiér odmítl Fiskální pakt podepsat, hrozba odchodu z vlády ze strany TOP 09 nakonec zůstala nenaplněna. Vnímáme to jako přecenění sil ze strany TOP 09 a důkaz omezeného vlivu této strany na evropskou politiku ČR. TOP 09 také kritizovala neochotu prezidenta Václava Klause podepsat dodatek k *Lisabonské smlouvě* týkající se ESM. Podle ministra financí M. Kalouska podobný krok nezlepšuje vyjednávací pozici ČR v EU.⁵

ČSSD kritizovala odmítnutí Fiskálního paktu ze strany vlády jako výraz „*kverulantského postoje*“.⁶ Česká republika podle jejích představitelů plíživě opouští evropskou integraci. Podle místopředsdkyně Senátu Aleny Gajduškové stojí ČR před otázkou „*zda EU bude s námi nebo bez nás*“.⁷ Pro ČSSD podpis Fiskálního paktu představuje „výraz odhodlání ČR pokračovat v evropské integraci“, který podpoří úsilí eurozóny o její hlubší integraci; stát se zavazuje provadět tuto hlubší integraci v okamžiku, kdy přijme euro.⁸ Sociální demokracie specificky kritizovala koalici ČR s Velkou Británií s argumentem, že pozice a role obou zemí v EU se diametrálně liší – ČR je závislá na vnitřním trhu a nemůže si dovolit zahrávat si se svým členstvím v EU.⁹ Je třeba zároveň poznamenat, že ČSSD a české odbory zaujaly k Fiskálnímu paktu vstřícnější postoj než Strana evropských socialistů (frakce v EP kritizovaly Fiskální pakt za to, že obchází unijní primární právo a tedy i Evropský parlament) a Evropská odborová konfederace (ta svoji kritiku soustředila na podstatu Fiskálního paktu).¹⁰ Vstřícný postoj ČSSD vůči Fiskálnímu paktu je do určité míry odrazem jejich role opoziční strany (kritika vlády) a obecnějších strategických či (geo)politických preferencí týkajících se směřování ČR v EU (podpora prohlubování evropské integrace). Naopak sama substance Fiskálního paktu (restriktivní fiskální politika) vyvolala v ČSSD jistou nevoli – ve smlouvě jí chybí důraz na prorůstová opatření, zavedení celoevropské daně z finančních transakcí, rámcová harmonizace firemních daní a zrušení tzv. daňových rájů.¹¹ Česká strana sociálně demokratická na rozdíl od TOP 09 nevyloučila možnost ratifikace Fiskálního paktu v referendu. ČSSD nabídla ODS, že s ratifikací Fiskálního paktu v referendu by souhlasila za podmínky, že bude sjednán zákon o obecném referendu.¹²

KSČM se s ODS shodnou v institucionálních otázkách, v odporu k prohlubování evropské integrace a v obavě z velkých členských států EU. KSČM požadovala vypsání referenda o případném vstupu ČR do „fiskální unie“. Dále považovala za nepřijatelné, aby „*českému parlamentu diktovali kroky o využití prostředků z českého státního rozpočtu úředníci v Bruselu*“.¹³ V případě KSČM je ale třeba přidat i její odpor k samotné podstatě Fiskálního paktu, tedy k tzv. opatřením na posílení rozpočtové disciplíny, které Fiskální pakt zavádí.

Postoj k eurozóně a otázka přijetí eura

Pro evropskou politiku České republiky v roce 2012 byl rozhodující spor o český postoj k eurozóně, způsob ratifikace přijetí eura v ČR a potažmo i postoj jednotlivých politických stran k členství ČR v eurozóně. Fiskální pakt (viz výše) se stal obětí tohoto sporu o ratifikaci přijetí eura v ČR.

Na jedné straně pomyslné barikády stála nejsilnější vládní strana ODS, která se již na podzim 2011 usnesla na požadavku, že o závazku přijmout společnou měnu euro by měli rozhodnout občané v referendu. ODS v zásadě revokovala formální členství ČR v hospodářské a měnové unii a závazek přijetí eura, vyjádřený v přístupové smlouvě a posvěcený referendem v roce 2003, argumentem, že „*podmínky, za kterých v roce 2003 rozhodli občané České republiky v referendu o přistoupení k Evropské unii a o závazku přijmout společnou měnu euro, se zásadně změnily*“.¹⁴ V souladu s touto pozicí pak premiér Nečas požadoval, aby byl souhlas s ratifikací Fiskálního paktu „*vyjádřen v referendu, nebo aby referendem bylo podmíněno pozdější přijetí eura, jímž nastane účinnost Smlouvy vůči ČR*“.¹⁵ Tento postoj byl zakotven i v oficiální vládní rámcové pozici.¹⁶ Předseda ODS a premiér P. Nečas byl ochotný souhlasit s parlamentní ratifikací Fiskálního paktu v případě, že by TOP 09 souhlasila s referendem v otázce přijetí eura.

Na oficiální úrovni (jako premiér) předseda ODS deklaroval, že ČR počítá s přijetím eura.¹⁷ Vyjádření politiků ODS ale naopak naznačují, že v případném referendu o přijetí eura by ODS doporučila svým voličům hlasovat proti. Představitelé ODS v roce 2012 obhajovali nepřijetí eura a zachování české koruny.¹⁸ Podle ODS směřuje EU nezadržitelně k federaci. Například europoslanec Ivo Strejček nepochybuje o tom, že budou evropské daně, což podle něj bude znamenat, že „*Komise a Euro-parlament pak budou absolutně nekontrolovatelné, nezávislé, utržené ze řetězu*“. Podle něj není ČR na stejné lodi jako ostatní členové EU. Naopak ČR by měla začít debatovat dokonce i o možnosti vystoupení z EU.¹⁹

TOP 09, koaliční partner ODS v Nečasově vládě, odmítala možnost referenda o Fiskálním paktu a o budoucím přijetí eura v ČR. Její předseda K. Schwarzenberg trval na ratifikaci prostou většinou a opakovaně odmítl možnost referenda o Fiskálním paktu a o přijetí eura.²⁰ Zatímco TOP 09 poměrně razantně (ale neúspěšně) prosazovala podpis Fiskálního paktu a veřejně odmítla možnost referenda o přijetí eura, k samotnému přijetí eura se vyjadřovala hodně opatrně. Předseda Schwarzenberg se jako kandidát na prezidenta ČR ve své volební kampani omezil na konstatování, že „*Česká republika, byť se zavázala v přístupové smlouvě k Evropské unii, že jednou zavede euro, nemá důvodu nyní spěchat*“.²¹

Pozice ČSSD k přijetí eura v ČR a k referendu o přijetí je poněkud váhavá. V červnu 2012 vypracovala ČSSD programový dokument „Evropa a my. Zelená kniha ČSSD o evropské politice“. Podle sociálních demokratů „případné přijetí eura“ není v současnosti na pořadu dne. Podle ČSSD by měla ČR přehodnotit tento postoj v horizontu tří až pěti let, podle vývoje v eurozóně. ČSSD podmiňuje přijetí eura v ČR stabilizací eurozóny, když říká, že „*pro období po stabilizaci eurozóny zůstává přijetí eura střednědobým cílem a platným závazkem země*“.²²

Ve prospěch odpůrců přijetí eura hrála skutečnost, že se většina občanů ČR v roce 2012 stavěla negativně k zavedení společné evropské měny. V roce 2012 s přijetím eura za měnu České republiky souhlasilo pouze 19 % obyvatel, naopak s přijetím eura nesouhlasilo celých 76 % obyvatel ČR. Podle CVVM „*do roku 2005 zřetelně převážoval souhlas se zavedením eura jako měny v ČR, v letech 2006 až 2009 byly podíly souhlasu a nesouhlasu vyrovnané a v roce 2010 poprvé zřetelně převážil nesou-*

hlas, což se v následujícím období dále výrazně prohloubilo“.²³ Výzkum také potvrdil trend z minulých let, kdy se mezi zastánce přijetí eura řadí především mladší lidé, absolventi vysokých škol s vyšší životní úrovní a lidé hlásící se k pravici (voliči ODS). Naopak k odpůrcům eura se častěji řadí voliči levice – zejména KSČM.²⁴ KSČM zůstává ve vztahu k přijetí eura zamítavý postoj.

Krise v eurozóně vedla část české politické scény, v čele s prezidentem V. Klausem, k požadavku na celkovou reorientaci vnějších ekonomických vztahů ČR. Dominantní orientace na unijní vnitřní trh, v současnosti postižený krizí, podle nich České republice škodí, prezident Klaus označil současný vývoj EU za brzdu pro rozvoj české ekonomiky.²⁵ Jako alternativu k ekonomické a potažmo i politické vazbě na Evropskou unii navrhuje rozvíjení vztahů s důležitými neevropskými zeměmi, jako jsou zejména Rusko, Čína, Brazílie a další země asijského a amerického kontinentu.²⁶

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

V následující části představíme vládní agendu a politiku týkající se Evropské unie v roce 2012. Zatímco v předcházející části jsme se věnovali domácí politické debatě o EU a ideovým východiskům české pozice v EU, zde se soustředíme na oficiální pozice ČR v rámci EU a způsob jejího vystupování navenek.

V loňském vydání „ročenky“ české zahraniční politiky jsme konstatovali, že hlavní témata agendy byla především ekonomické povahy. To ostatně v širším smyslu platí i pro rok 2012 – agenda budoucího vývoje eurozóny byla nejvýznamnějším tématem evropské politiky. Bylo by ovšem chybné definovat toto téma jako čistě ekonomické, protože diskuse o tzv. skutečné ekonomické a monetární unii obsahuje celou řadu institucionálních otázek a má hlubší význam pro evropskou integraci, nikoliv pouze instrumentální vliv na uzdravení ekonomiky eurozóny. Důležitým příspěvkem v rámci debaty o tzv. ekonomické vládě eurozóny byla zpráva „Směrem ke skutečné hospodářské a měnové unii“, kterou zpracoval předseda Evropské rady Herman Van Rompuy. Zprávu, jejíž první návrh byl poprvé prezentován v červnu 2012, bylo v tisku občas přezdíváno jako „zpráva čtyř předsedů“, protože ji Van Rompuy připravil spolu se třemi dalšími předsedy, konkrétně s předsedy Evropské komise, Euroskupiny a Evropské centrální banky.

Zpráva z června 2012 byla ovšem velice stručná a spíše jen naznačila čtyři oblasti, ve kterých by činnost související s vytvořením ekonomické vlády eurozóny měla pokračovat. Zpráva uvádí, že ve vztahu ke skutečné hospodářské a měnové unii by mělo dojít k vybudování finanční unie, jež by v praxi znamenala společný dozor bank (ve skutečnosti tedy jde o tzv. bankovní unii). Dokument také hovoří o vytvoření fiskální unie, zejména v souvislosti s různými opatřeními s cílem zajištění udržitelných rozpočtů členských států a rovněž o vytvoření hospodářské unie pro podporu ekonomického růstu. V poslední řadě je zmíněna unie politická, která by měla zajistit demokratickou legitimitu fungování Evropské unie a eurozóny po změnách v ekonomické vládě eurozóny.

Ještě před setkáním Evropské rady v červnu, na kterém byla zpráva „Směrem ke skutečné hospodářské a měnové unii“ prezentována, představila své návrhy reforem Evropské unie také tzv. „skupina budoucnosti“. Jednalo se o iniciativu německého ministra zahraničních věcí, přičemž ve skupině bylo zastoupeno také devět dalších jeho resortních kolegů.²⁷ Ze zprávy této skupiny bylo patrné, že velká část návrhů neměla podporu ani většiny států ve skupině. Zpráva mj. obsahovala kontroverzní návrh o možnosti hlasování Evropského parlamentu v záležitostech eurozóny bez účasti poslanců ze zemí stojících mimo eurozónu. Lze předpokládat, že proti tomuto návrhu ve skupině stálo Polsko s Dánskem jakožto jediné státy mimo třetí fázi EMU.²⁸ Na podzim svůj příspěvek k plánu ke skutečné hospodářské a měnové unii zveřejnila Evropská komise a v prosinci pak byla publikována kompletní verze zpracovaná Evropskou radou.²⁹ Zpráva čtyř předsedů tak nyní obsahovala také konkrétní časový harmonogram pro vybudování skutečné ekonomické a monetární unie.

V následující části se budeme detailně věnovat několika hlavním otázkám, které Česká republika musela řešit během roku 2012 ve vztahu k Evropské unii. Co se týká řešení dluhové krize eurozóny, zaměřujeme se na fiskální pakt, ESM a bankovní unii. Připomínáme, že z důvodu, že se jedná o ročenku, se soustředíme na ty aspekty, které se řešily hlavně během roku 2012. Kromě toho se také zaměříme na jednání o finančním rámci pro období 2014–2020.

Smlouva o stabilitě koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii

Již v loňském vydání „ročenky“ české zahraniční politiky jsme psali o vyjednání Fiskálního paktu. Dohody bylo dosaženo na jednání Evropské rady v prosinci 2011, smlouva ale byla i nadále předmětem jednání i v lednu 2012, kde došlo k ujasnění některých aspektů. Jednání se tentokrát účastnily všechny členské státy s výjimkou Velké Británie, která již v prosinci 2011 deklarovala svoji neúčast ve smlouvě. Česká republika potom jako jediný členský stát nesouhlasila s výsledkem jednání, odmítla účast ve smlouvě a připojila se tak svým postojem k V. Británii. Zástupci ostatních 25 členských států smlouvu podepsali v březnu 2012. Dvanáct států eurozóny navíc ještě během roku smlouvu ratifikovalo a právě ratifikace dvanácti států eurozóny byla podmínkou pro její platnost již od začátku roku 2013. Smlouvu také ratifikovaly i tři státy mimo eurozónu, konkrétně Rumunsko, Litva a Lotyšsko. Během roku 2012 tak v rámci eurozóny nebyl ratifikační proces smlouvy dokončen pouze na Slovensku, Maltě a v zemích Beneluxu.³⁰

Ačkoliv Česká republika smlouvu nepodepsala, vláda P. Nečase deklarovala, že s jejími cíli souhlasí a jako alternativu ke smlouvě v domácím kontextu zavedla tzv. dluhovou brzdu. Ta by měla zajistit, aby český veřejný dluh nepřekročil 50 % HDP. Premiér Nečas na jednání Evropské rady v lednu 2012 uvedl tři důvody, proč ČR Fiskální pakt nepodepíše. Jako první důvod uvedl, že vládní koalice se nedohodla na způsobu ratifikace a rovněž nebyly splněny podmínky pro úspěšné ukončení ratifikačního procesu. Druhým důvodem byla nespokojenost s možností účasti na summitu eurozóny ze strany států mimo třetí fázi EMU. Ačkoliv Polsko, Švédsko a jiné státy, jež na účasti trvaly, považovaly kompromis ze summitu jako dostačující, česká strana zaujímal opačný postoj. V posledním znění smlouva vyžaduje jejich účast na

summitech v případě, že se bude jednat o implementaci Fiskálního paktu nebo v případě změn institucionální struktury eurozóny, a to minimálně jednou ročně.³¹ Jako třetí důvod P. Nečas uvedl malý důraz na dluhové kritérium ve smlouvě.³² Česká republika prosazovala rozšíření závazků vyplývajících z Fiskálního paktu. Zatímco návrh smlouvy počítal pouze se sankcemi za překročení tzv. strukturálního deficitu státního rozpočtu, ČR požadovala, aby se sankce vymáhané Evropskou komisí a SDEU vztahovaly i na porušení pravidla, které stanoví, že zadlužení státu by nemělo přesáhnout 60 %.³³ Ačkoliv o postoji České republiky se za hranicemi státu příliš nediskutovalo, protože český podpis smlouvy nemá na osud paktu praktický žádný vliv, lze říci, že tento postoj vyvolal v několika dalších státech EU „pozdvížení“. Zejména proto, že nebylo zřejmé, jaké podmínky by Česká republika považovala za přijatelné pro podpis smlouvy. Jiné státy mimo eurozónu, např. Polsko a Švédsko, měly výhrady, nicméně v těchto případech bylo nakonec dosaženo kompromisu. Odmítnutí podpisu smlouvy ovšem vedlo k diskusím o důsledcích i na domácí půdě. V rámci vládní koalice tlačila na podpis smlouvy zejména TOP 09. Argumentem byl hlavně symbolický význam ratifikace smlouvy v České republice. Ministr zahraničních věcí Schwarzenberg uvedl: „*Je to velmi důležité. My chceme dát jasný signál, že patříme do Evropy. Chceme dát jasný signál, že nejsme potížisté.*“³⁴ Vzhledem k tomu, že smlouva není závazná pro signatářské státy mimo eurozónu, jediným faktickým výsledkem české ratifikace by tak byla účast na eurosummitech. Mezi státy stojícími mimo eurozónu pouze Dánsko a Švédsko jednostranně deklarovaly, že všechny články smlouvy považují za zavazující.³⁵

Bankovní unie

Další součástí nové struktury ekonomické vlády eurozóny, kterou bylo během roku nutné alespoň částečně dojednat, byla bankovní unie. Na konci června 2012 se státy eurozóny na summitu dohodly, že bude možné směřovat peníze bankám v členských státech přímo z EMS a nikoliv jako dosud přes státní rozpočty. Smyslem tohoto opatření a zároveň důvodem pro spuštění bankovní unie byla snaha o přerušování bludného kruhu mezi bankovní krizí a rostoucím státním dluhem. Změna fungování EMS by měla být provázána s novým systémem regulace bankovního trhu. Hlavní součástí bankovní unie je společný bankovní dohled. Pro jeho fungování je také nutné, aby existovala funkční společná pravidla pro banky. V diskusích v rámci EU zůstávaly sporné dva další aspekty, společné pojištění vkladu a společný mechanismus pro řešení bankovních krizí. Z perspektivy České republiky pak byl jako problémový vnímán přesun kompetencí národního regulátora na Evropskou centrální banku. Vláda České republiky tento problém viděla zejména z toho důvodu, že české banky jsou ve většině případů dceřinými bankami bank v eurozóně a v případě změny statutu z dcer na pobočky by tak mohly spadat pod regulátora mateřské země. Dosud platilo, že v takovém případě má rozhodující slovo Česká národní banka a toto řešení česká vláda požadovala zachovat i ve vznikající bankovní unii.³⁶ Protože ostatní státy nechtěly zapracovat zákaz transformace dceřiných bank na pobočky, pohrozila Česká republika použitím svého práva veta. Nakonec se česká vláda spokojila s tím, že návrh bankovního dohledu nyní obsahoval záruky, že v případě takové transformace nebude možné Čes-

kou národní banku obejít. V tomto ohledu ale měla Česká národní banka odlišný postoj od české vlády a tyto záruky nepovažuje za dostačující.³⁷ Během jednání Rady v prosinci 2012 bylo rozhodnuto, že by bankovní dohled mohl začít fungovat od září 2014. Česká republika nakonec neblokovala vznik bankovní unie i z toho důvodu, že stabilitu eurozóny považuje za klíčovou.³⁸ Na druhou stranu se ale země spolu s Velkou Británií a Švédskem rozhodla se vznikající bankovní unie neúčastnit. Nicméně i státy stojící mimo eurozónu budou mít možnost ovlivnit pravidla pro bankovní sektor, jež mají být stejná v celé Evropské unii. Rozhodnutí, které má proběhnout v rámci Evropského bankovního úřadu (EBA), bude muset být schváleno většinou zemí eurozóny a v separátním hlasovacím řízení také většinou zemí mimo eurozónu.³⁹ Bankovní unie tedy v první fázi zavede společný dohled na nejvyšší banky s aktivy přesahujícími 30 mld. EUR nebo na banky, jejichž rozvaha přesáhne 20 % HDP domovského státu. Podle odhadů by se mělo jednat o cca 150 až 200 bank.⁴⁰ Ačkoliv je bankovní unie zamýšlena především pro státy eurozóny, mohou se do ní dobrovolně zapojit i členské státy EU mimo eurozónu. Na jednání Rady (ECOFIN) v prosinci 2012 odmítly vstup do bankovní unie pouze Velká Británie, Švédsko a Česká republika. Ostatní státy, které zatím nevstoupily do třetí fáze EMU, nechaly finální rozhodnutí v otázce otevřené. Je ovšem nutné říci, že během jednání o bankovní unii vyjádřila velká část nečlenských států eurozóny obavy z toho, že bankovní unie by na ně mohla mít negativní dopad. Jako problematické vnímají i to, že dozor spadá pod ECB, v jejíž radě guvernérů nemají zastoupení. Z tohoto důvodu se v září 2012 sešel předseda Evropské komise José Manuel Barroso s velvyslanci Bulharska, České republiky, Dánska, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Polska, Rumunska, Švédska a Velké Británie.⁴¹

Evropský stabilizační mechanismus

Původní smlouva o Evropském stabilizačním mechanismu byla členskými státy eurozóny podepsána 11. 7. 2011. V následných jednáních vrcholných představitelů eurozóny v červenci a prosinci 2011 však bylo rozhodnuto o její modifikaci.⁴² Evropská rada v lednu 2012 pak definitivně rozhodla o přijetí modifikované *Smlouvy o zřízení Evropského mechanismu stability*. Signatáři smlouvy jsou pouze členské státy eurozóny, k jejímu vstupu v platnost musí být smlouva ratifikována členskými státy, které reprezentují 90 % kapitálu ESM (přesněji řečeno slíbených záruk).⁴² Tato podmínka byla splněna v okamžiku, kdy Německo dokončilo ratifikační proces a ESM začal fungovat v září 2012. Po Německu smlouvu ratifikovalo i Estonsko, jehož příspěvek do kapitálního zajištění ESM byl ale pouze okrajový.

Podpis smlouvy o ESM, která má podobu samostatné mezinárodní smlouvy mezi členy eurozóny mimo rámec primárního práva EU, bylo podle původního plánu doprovázeno revizí primárního práva.⁴³ Tato revize měla podobu dvou vět, které byly včleněny do čl. 136 *Smlouvy o fungování Evropské unie* a které v zásadě potvrdily suverenitu členských států uzavřít separátní mezinárodní smlouvy o mechanismu stability. Revize primárního práva EU (odsouhlasená na konci roku 2010) měla poskytnout legitimitu a právní základ pro sjednání ESM a zároveň nepřenášet pravomoci na instituce EU, tak aby bylo možné se vyhnout referendům v členských státech EU.⁴⁵ Ratifikace smlouvy o ESM probíhala pouze ve státech eurozóny – ČR tedy neschvalo-

vala ESM. Nicméně zmíněná doprovodná revize primárního práva (čl. 136) měla být ratifikována ve všech státech EU, tedy i v ČR. V České republice během roku 2012 odsouhlasily revizi primárního práva obě komory parlamentu, nicméně ratifikačnímu procesu zabránil prezident V. Klaus. Česká republika se tak stala jediným členským státem Evropské unie, který ratifikaci v roce 2012 nedokončil. Odpor českého prezidenta měl ale jen symbolický význam. Evropský stabilizační mechanismus totiž vznikl jako samostatná mezinárodní smlouva. Jak dodatečně potvrdil i Soudní dvůr EU,⁴⁶ smlouva nezasahuje do výlučných pravomocí EU a státy eurozóny (nebo jakákoliv množina členských států) mohou jako suveréni mezinárodního práva uzavírat mezinárodní smlouvy (mimo rámec primárního práva EU) dle vlastního uvážení. Původní obavy, že SDEU či národní ústavní soudy budou ke smlouvě o ESM vyžadovat doplnění primárního práva, se ukázaly jako neodůvodněné.⁴⁷

Finanční rámec pro období 2014–2020

V loňském vydání „ročenky“ české zahraniční politiky jsme psali o vyjednávání o finančním rámci EU pro období 2014–2020, jehož cílem je stanovit rozpočtové priority EU. Jednání začalo již v roce 2010 a podle původního harmonogramu se mělo dosáhnout dohody již během roku 2012, nicméně se jednání protáhlo až do roku 2013. Návrh komise „Rozpočet pro strategii – Evropa 2020“ byl představen již během roku 2011 a jeho obsah včetně postoje České republiky k návrhu jsme analyzovali již v loňském vydání této knihy. V březnu 2012 pak byla zahájena fáze jednání, kterou lze považovat za poslední. V této fázi je hlavním cílem nalezení kompromisů, které by umožnily přiblížení stanovisek jednotlivých členských zemí s prioritami definovanými Evropskou komisí. Velkou roli v jednání hraje i předsedající země.⁴⁸ V této fázi se předsedající země snažila vyhnout nejcitlivějším otázkám, zejména otázkám týkajícím se financování společné zemědělské politiky a kohezní politiky. Jednání bylo složité, a to nejen v oblasti výdajů. Mezi jiným v oblasti příjmů navrhovala Evropská komise zavedení daně na finanční transakce. Daň z principu odmítlo hned několik členských zemí, hlavně Velká Británie, Švédsko, Polsko a Nizozemsko. Stranou nezůstala ani Česká republika. České vládě vadilo zejména to, že by daň mohla mít nežádoucí účinek ve formě odchodu transakcí mimo EU a v tomto bodě se shodla s ostatními nesouhlasícími státy. Postoj ČR ovšem obsahoval i principiální odmítnutí možnosti Evropské unie mít „*takto masivní právo vybírat daně*“.⁴⁹ Aby návrh mohl být přijat, muselo by být dosaženo shody mezi členskými státy. Ačkoliv byl návrh podporován Evropským parlamentem, bylo velice brzy jasné, že podmínky pro jeho přijetí fakticky neexistovaly. Proto bylo v říjnu rozhodnuto pokračovat se systémem daně z finančních transakcí pomocí nástroje posílené spolupráce. Někteří představitelé České republiky včetně premiéra Nečase ale vyjádřili obavy z toho, že i takováto forma spolupráce by mohla mít negativní dopad na jednotný trh.⁵⁰ Česká republika ale nebyla jediným členským státem, jenž měl obavy z toho, jaká by opatření proti dluhové krizi v eurozóně mohla mít vliv na jednotný trh. Rovněž Velká Británie prohlásila, že by uvažovala o krocích proti takové možnosti posílené spolupráce. V únoru tak Česká republika spolu s V. Británií a několika dalšími státy vyzvala Evropskou komisi ke posílení vnitřního trhu.⁵¹

Další složitý bod jednání se týkal výše výdajů Evropské unie. Česká republika se v této otázce připojila ke skupině stejně smýšlejících států s výzvou k podstatnému snížení výdajů a tvrzením, že „*zvýšení celkového výdajového stropu není vzhledem k současné hospodářské krizi a úsilí členských států o fiskální konsolidaci správným krokem*“.⁵² Česká republika byla ve složité situaci především z toho důvodu, že se zároveň hlásila i ke skupině podporující kohezní politiku a hájila nutnost utrácet v této oblasti. Zároveň ale zdůrazňovala, že by EU měla hospodařit úsporně a racionálně.⁵³

Klíčová část jednání proběhla za předsednictví Kypru v druhém pololetí roku. Důležité bylo zejména setkání Evropské rady v listopadu. Státy se ale nedokázaly shodnout na navrženém kompromisu o rozpočtu. Česká republika byla mezi státy, které s návrhem nesouhlasily. Vadilo jí zejména to, že by dostala podstatně méně peněz do chudších regionů na kohezní politiku ve srovnání s předchozím obdobím. Konkrétně by Česká republika dostala méně než 20 mld. EUR oproti 26,7 mld. EUR z předchozího období. Země by si přála najít rozpočtové rezervy pomocí úspor v rámci administrativních nákladů a podpory zemědělství. Nicméně na druhé straně si nepřejí úspory v rámci kohezní politiky, konkrétně nesouhlasí se zvýšením spoluúčasti na evropských projektech a požaduje, aby Evropská unie nadále proplácela DPH příjemcům fondů EU.⁵⁴ V tomto smyslu byla tedy česká pozice pragmatická. Hájila úspory v evropském rozpočtu, ale pouze dokud úspory neměly negativní vliv na vlastní ekonomické zájmy.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Premiér a Úřad vlády ČR

Premiér Nečas se podobně jako v roce 2011 snažil mírnit některé kontroverzní výroky prezidenta Klause. Rozhodnutí prezidenta nepodepsat revizi *Lisabonské smlouvy* v souvislosti s ESM považoval za „*zbytečný krok*“, který pouze zkomplikuje situaci našim partnerům v eurozóně.⁵⁵ Premiér také zopakoval svůj odmítavý postoj k požadavku prezidenta Klause na sjednání výjimky z přistoupení k euru. Takovou výjimku označil za zbytečný a falešný politický signál, který by poškodil Česko i eurozónu.⁵⁶ V určitých ohledech se lišily i jejich představy o podobě postkrizové EU/eurozóny. Zatímco prezident zásadně odmítal veškeré dosavadní snahy eurozóny na řešení její krize, premiér deklaroval, že ČR nebude bránit eurozóně v další integraci, která je pro řešení krize podle něj nevyhnutelná. Naopak shoda mezi prezidentem a premiérem panovala ve strategických otázkách směřování České republiky v EU. Premiér odmítl podepsat Fiskální pakt (i za cenu ohrožení své vládní koalice), za což si vysloužil pochvalu prezidenta Klause.⁵⁷

Úřad vlády hrál důležitou roli ve vyjednávacím procesu kolem Fiskálního paktu. Ve vyjednáváním mj. prosazoval, aby Fiskální pakt zůstal do budoucna otevřený i dalším signatářům. Nepodepsání Fiskálního paktu nepovažuje Úřad vlády ČR za tragédii. Samotný Fiskální pakt je pro něj pouhou „*třešničkou na dortu*“⁵⁸ – smlouva do značné míry kopíruje existující sekundární legislativu, navíc umožňuje případně

pozdější připojení ČR. V dubnu 2012 zpracoval Úřad vlády ČR poměrně obsáhlou analýzu *Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*.⁵⁹ Fiskálnímu paktu vytýká několik věcí. Úřad vlády považuje mezinárodní dohodu, která stojí mimo rámec primárního práva a na níž neparticipují všechny členské státy EU, za nevhodné, nesystémové a po právní stránce velice problematické řešení. Kritizuje skutečnost, že smlouva stojící mimo rámec primárního práva EU svěřuje nové kompetence unijním institucím. Mezi MZV a premiérem byl veden vedl spor o způsob případné ratifikace Fiskálního paktu, úřad vlády byl toho názoru, že smlouvou dochází k přenosu pravomocí na orgány EU, a tudíž je třeba ratifikace podle čl. 10a, nikoliv podle čl. 10 a 49 Ústavy. Podle státního tajemníka V. Bellinga potřeboval premiér k podpisu Fiskálního paktu zmocnění od prezidenta, které v té době neměl.⁶⁰

V neposlední řadě se úřad vlády domnívá, že se „*podstatně změnila podmínky*“, za kterých se ČR zavázala přijmout společnou měnu euro⁶¹ (srovnej se starší argumentací ČNB a prezidenta Klause z roku 2010).⁶² Tato „*podstatná změna poměrů*“ pak podle úřadu vlády umožňuje aplikaci obecné zásady mezinárodního práva *rebus sic stantibus*.⁶³ Tato zásada dává smluvním stranám právo odstoupit od smlouvy v případě „*podstatných změn poměrů*“, které „*zásadně mění rozsah závazků*“.⁶⁴ Podle úřadu vlády je proto možné požadovat před přijetím eura nový souhlas skrze referendum.

V roce 2012 pokračovaly práce na přípravě strategie působení ČR v EU. Institucionální pnutí mezi Úřadem vlády ČR a MZV zdá se opadlo a oba státní tajemníci (Jiří Schneider a Vojtěch Belling) našli *modus vivendi*.

Ministr zahraničních věcí ČR

V první polovině roku 2012 vygradoval spor mezi ministrem zahraničních věcí a premiérem ohledně (ne)připojení se ČR k Fiskálnímu paktu. K. Schwarzenberg v kritický okamžik vyjednávání o osudu českého podpisu pod Fiskálním paktem pohrozil odchodem ministrů TOP 09 z vlády s argumentem, že nebude sedět ve vládě, která „*povede Českou republiku mimo hlavní proud evropské integrace*“.⁶⁵ Po vítězství premiéra a po odeznění tohoto sporu se však situace uklidnila. Podobný vývoj měly i vztahy mezi českou diplomacií a premiérem. Určitou známkou uklidnění situace v druhé polovině roku byl i projev prezidenta Klause při setkání s českými velvyslanci. Tón projevu byl vůči české diplomacii smířlivější, prezident se omezil na obhajobu postoje, který Česká republika vůči EU/eurozóně nakonec zaujala (tedy neúčast na Fiskálním paktu a dalších unijních/eurozonních iniciativách).⁶⁶

Prezident

Prezident Václav Klaus i v roce 2012 pokračoval ve svém boji s Evropskou unií a hájil odmítavý postoj ČR k eurozóně a jejím jednotlivým politikám. Ve svých veřejných vystoupeních, ale i v oficiální komunikaci prezident zdůrazňoval, že ČR není členem eurozóny, nemá zájem na účasti na Fiskálním paktu a v ČR panuje odpor k jejímu vstupu do bankovní unie.⁶⁷ Odpor českého prezidenta se ale neomezoval na kontroverzní eurozonní politiky (fiskální a bankovní unie); svůj díl prezidentovy kritiky si vysloužila i kohezní politika (pokřivení trhu v důsledku evropských dotací) či zavedení schengenského bezhraničního prostoru.⁶⁸

Co se týče mediálních vystoupení (v českých i zahraničních médiích), postoje prezidenta se v souvislosti s blížícím se koncem jeho prezidentského mandátu spíše radikalizovaly.⁶⁹ Příležitost ke kritice EU mu poskytla revize primárního práva EU, která měla usnadnit vznik a fungování Evropského stabilizačního mechanismu. Jak už jsme se zmínili výše, ČR není signatářem samotné smlouvy o ESM, ani ji tedy nemohla ratifikovat. Vstup smlouvy o ESM v platnost není podmíněn ratifikací oné revize primárního práva EU (čl. 136). Přinejmenším po verdiktu SDEU (konec listopadu 2012) bylo zřejmé, že revize primárního práva (čl. 136) byla zbytečná a ratifikace či neratifikace této revize ze strany ČR nebude mít žádný vliv na další fungování ESM a samotná revize primárního práva ani neznamená žádné nové závazky pro Českou republiku.

Přesto se kolem ratifikace této revize v ČR strhla živá a emotivní debata. Prezident Klaus odmítl podepsat zmíněnou revizi *Lisabonské smlouvy* s argumentem, že tyto „valy“ považuje za „zrůdnou, nesmyslnou, absurdní věc“.⁷⁰ Prezidentovo rozhodnutí vyvolalo podle očekávání odpor parlamentu (zejména levicového Senátu), celá kauza však na rozdíl od roku 2009 (viz protahovaná ratifikace *Lisabonské smlouvy*) nevyústila v nějakou zásadnější krizi či rozepři mezi institucemi. Oponenti prezidenta Klause patrně počítali s tím, že V. Klaus za několik měsíců ve funkci prezidenta končí. Konec jeho mandátu k březnu 2013 vyvolával v ČR i v zahraničí očekávání, že v roce 2013 dojde k výraznější změně směřování ČR v EU. V předvolební kampani před přímou volbou prezidenta se většina kandidátů vůči evropské politice V. Klause více či méně vymezila.

Václav Klaus zopakoval svůj argument, že příčinou problémů zadlužených a nekonkurenceschopných zemí je euro a těmto zemím by velmi pomohlo, pokud by opustily eurozónu.⁷¹ Řešením jejich problémů není ani bankovní unie, ani fiskální unie, které Klaus považuje za „křečovitý útěk k novému evropskému superstátu“.⁷² Současnou integraci označil jako „konečnou fázi“ zániku demokracie a národního státu. Demokracie může existovat jen na úrovni národních států.⁷³ Podle očekávání, prezident Klaus označil udělení Nobelovy ceny míru Evropské unii za tragický omyl.⁷⁴

Parlament

V roce 2012 parlamenty členských států Evropské unie poprvé dokázaly využít tzv. žlutou kartu, mechanismus zavedený *Lisabonskou smlouvou*, který umožňuje parlamentům členských států zkontrolovat dodržování zásady subsidiarity. Konkrétně byla žlutá karta namířena proti návrhu nařízení „Monti II“, upravujícímu právo na stávku u zaměstnanců vyslaných za prací do jiné země EU. Celkem se vyjádřilo devatenáct komor parlamentů členských států a Evropská komise nakonec svůj návrh stáhla. Ani jedna komora českého parlamentu ovšem stanovisko proti nařízení nepodala, i když ČR se stavila k nařízení skepticky.⁷⁵ Nečinnost českého parlamentu v této otázce souvisela s tím, že i tak dost komor podalo oficiální názor k nařízení, aby mechanismus mohl být aktivován. Díváme-li se obecně na práci Parlamentu ČR s kontrolou zásady subsidiarity, lze konstatovat, že komory českého parlamentu patří k neaktivnějším v EU. Senát vydal během roku 2012 46 názorů a pouze tři jiné parlamentní komory

v EU jich podaly více. Sněmovna se oproti předchozímu roku polepšila a podala 10 názorů, v roce 2011 jich bylo pouze pět.⁷⁶

Ve vedení Výboru senátu pro záležitosti Evropské unie nahradil Miroslav Krejča, neustraníka za ČSSD, dosavadního předsedu výboru Lud'ka Sefziga (ODS). Senátor Sefzig byl předsedou výboru od roku 2004, ale na podzim 2012 neobhájil svůj senátorský mandát.⁷⁷ V zásadních otázkách evropské politiky zastával Senát pod vedením opoziční ČSSD často opačný postoj než vládní koalice. Například v lednu před Evropskou radou chtěl Senát vyjednat s vládou kompromis, který by umožnil připojení podpisu České republiky ke *Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*. Takovou dohodu ovšem vládní koalice odmítla a Senát poté vládu za její postoj několikrát kritizoval.⁷⁸ V únoru také Senát podpořil zavedení daně z finančních transakcí v Evropě, i když v této otázce vláda měla jednoznačný negativní postoj.⁷⁹ Senát rovněž zamítl národní program reforem vlády, který byl vypracován v rámci strategie 2020 Evropské unie.⁸⁰ Na druhé straně je nutné říci, že Senát také v některých otázkách vládu podpořil. Například v otázce budoucnosti kohezní politiky panoval mezi státními aktéry konsenzus v tom, že reformy by neměly vést k situaci, aby Česká republika dostala méně peněz. Politika by proto měla nadále podporovat zejména ty nejchudší regiony Evropy.⁸¹ I v případě bankovní unie měly obě komory parlamentu a vláda totožný odmítavý názor ke společnému doзору evropských bank.⁸² Senát také během roku schválil změny v *Lisabonské smlouvě* ohledně ESM a vyzval prezidenta Klause, aby ukončil ratifikační proces.⁸³

Ve Poslanecké sněmovně proběhly debaty ve Výboru pro evropské záležitosti přirozeně o podobných tématech jako v Senátu, jen s tím rozdílem, že ve sněmovně měla vládní koalice většinu. V Poslanecké sněmovně pracuje ovšem ještě Podvýbor pro evropské fondy. V tomto výboru vznikla diskuse, která vyvrcholila požadavkem opoziční ČSSD na schůzi sněmovny k fondům Evropské unie. Opozice upozornila na to, že Česká republika by mohla přijít o velké částky z fondů kvůli neadekvátnímu způsobu čerpání.⁸⁴ Mezi další činnosti Výboru pro evropské záležitosti lze uvést, že pravidelně vysílá delegace na Konferenci výborů pro evropské záležitosti národních parlamentů EU a kandidátských zemí a zástupců EP (COSAC). Konferenze probíhají tradičně v zemi předsedající Radě EU, proto byla letošní setkání uskutečněna v Kodani a v Nikósii.⁸⁵

Podnikatelský sektor a odbory

Podnikatelský sektor se v roce 2012 soustředil na problematiku fungování vnitřního trhu. Například Svaz průmyslu a dopravy v tomto ohledu podporoval Evropskou komisi v jejím úsilí pokračovat v iniciativách zaměřených na účinnější fungování jednotného trhu EU (viz návrh Komise Akt o jednotném trhu II). Svaz požaduje především zjednodušení pravidel vnitřního trhu a vítá opatření podporující růst, konkurenceschopnost a tvorbu pracovních míst.⁸⁶ Současně zůstává poměrně skeptický – EU by se měla zaměřit na implementaci již dohodnutých nástrojů, zdržet se nových legislativních aktivit⁸⁷ a revidovat stávající, poměrně rozsáhlé *acquis*.⁸⁸ V otázce hospodářské politiky (a potažmo i ekonomického vládnutí EU/eurozóny) podnikatelský sektor prosazuje zvýšení rozpočtové kázně, zároveň však vítá podporu „*odvětví s růstovým*

potenciálem“.⁸⁹ Určitou pozornost vyvolal nesouhlas prezidenta Klause s dodatkem k *Lisabonské smlouvě* týkajícím se ESM. Analytici ze soukromého sektoru si v této souvislosti stěžovali, že vláda, Parlament ČR a prezident netáhnou za jeden provaz. To může mít dopad na důvěryhodnost České republiky v kritické době vyjednávání budoucího rozpočtu EU na léta 2014 až 2020.⁹⁰

Odbory zaujaly poněkud ambivalentní vztah k Fiskálnímu paktu. Na jednu stranu v obavě před přesunem podniků do zahraničí podporují připojení ČR k Fiskálnímu paktu⁹¹ a kritizují odmítavý postoj vlády premiéra Nečase. Na druhou stranu Fiskální pakt kritizovaly za absenci prorůstových opatření. Obecně řečeno, pozice českých odborů v otázce hospodářské politiky a ekonomického vládnutí EU/eurozóny konvenovaly s představami francouzské vlády⁹² či německých odborů.⁹³ Odbory požadují, aby ECB hrála roli věřitele poslední instance a podporují zavedení eurobondů. Obhajují koordinaci národních daňových politik a prosazují jakýsi „evropský rozvojový program“. Podle odborářů by měl by vzniknout Evropský fond budoucnosti, který by umožnil investovat do udržitelného průmyslu a služeb, podpořil odborné vzdělávání a ekologickou modernizaci, a zejména odstranil zpoždění v rozvoji okrajových oblastí Evropy.⁹⁴

Česká národní banka

Česká centrální banka se i v roce 2012 poměrně výrazně angažovala v politické a odborné debatě kolem vybraných unijních agend. Pozornost věnovala zejména otázce bankovní unie, ve které se shodla s postoji prezidenta Klause. Například viceguvernér ČNB si je jistý, že „*cílem bankovní unie je omezit pravomoci národních centrálních bank*“.⁹⁵ V celé debatě kolem bankovní unie vystupovala ČNB z pozice ochránce stability a zdraví tuzemských bank. Vznik bankovní unie vnímá ČNB jako nejzávažnější hrozbu, jež může tuzemský bankovní sektor od vstupu do EU potkat.

Za svůj hlavní úkol v roce 2012 považovala Česká národní banka obranu českého bankovního sektoru před stahováním likvidity a kapitálu do zahraničí (tj. do eurozóny), zachování vlastních pravomocí v oblasti bankovního dozoru a zachování možnosti odmítnout fondy vytvořené v EU. Z konkrétních nástrojů a opatření pak ČNB důsledně trvala na svém právu odmítnout případnou přeměnu tuzemské dceřiné společnosti zahraniční banky na pobočku zahraniční banky.⁹⁶ V případě takové přeměny by totiž ČNB ztratila kontrolu nad kapitálovými toky mezi bankou působící v České republice (pobočkou zahraniční banky) a zahraničím.

ZÁVĚR

Při analýze české politiky v Evropské unii v roce 2010 jsme kritizovali „exekutivizaci“ debaty o evropských otázkách. V té době se do veřejné politické debaty zapojovali především experti a představitelé exekutivní moci v nejširším slova smyslu, na úkor politické sféry jako takové (politických stran, jednotlivých poslanců a senátorů). Naopak v roce 2012 došlo díky kontroverzi kolem Fiskálního paktu k jistému oživení domácí politické debaty o institucionálním uspořádání EU, o dalším směřování evrop-

ské integrace a o pozici ČR v EU a jejím vztahu k eurozóně („integračnímu jádru“). Podobně jako v roce 2009, kdy se řešila ratifikace *Lisabonské smlouvy*, jsme i v roce 2012 byli svědky (žádoucí) politické debaty o evropské politice ČR.

Spor o (ne)připojení se k Fiskálnímu paktu se ani tak netýkal samotné podstaty opatření zaváděných touto smlouvou (zprísňení rozpočtové kázně), ale otevřel obecné otázky institucionálního nastavení EU/eurozóny, směřování k politické unii a otázky týkající se (geo)politického postavení ČR v Evropě. V případě ODS a ČSSD převládla ideová východiska týkající se institucionálního uspořádání EU, směřování integračního procesu a role ČR v EU nad stranickými preferencemi ohledně substance samotného Fiskálního paktu. Obava z toho, že by se ČR připoutala blíže k federalizující se eurozóně, vedla ODS k odmítnutí Fiskálního paktu, přestože podstata této smlouvy (posilování rozpočtové odpovědnosti) odpovídala jejím prioritám v oblasti ekonomického vládnutí v EU. Dokonce, pro premiéra Nečase byla smlouva ještě málo přísná. Stejně tak ČSSD upřednostnila svoje ideové a (geo)politické preference ohledně směřování ČR v EU. ČSSD podpořila přijetí Fiskálního paktu jako výraz „*odhodlání ČR pokračovat v evropské integraci*“, přestože kritizuje posilování rozpočtové disciplíny jako nedostatečné pro nastartování růstu a řešení krize eurozóny.

Pokud někdo od politické diskuse očekával, že debata vyústí do nějakého konsenzu v otázce směřování ČR v EU, musel být nevyhnutelně zklamán. Politické diskuse a kontroverze v roce 2012 nevyšly v konsenzus ohledně české unijní politiky. Naopak se zdálo, že se čeští politici vraceli do minulosti, otevírali stará témata či zpochybňovali v minulosti učiněná rozhodnutí. V souvislosti s nepodepsáním Fiskálního paktu se znovuotevřela debata o širším geopolitickém směřování ČR k EU a její příslušnosti k integračnímu jádru. ČSSD a TOP 09 se pokusily zarámovat podpis Fiskálního paktu jako otázku příslušnosti k Evropě a potažmo i Západu jako takovému. Rezonovalo i téma důvěryhodnosti České republiky před partnery z EU a před investory. Do jisté míry jsme tak byli svědky pokusu o resuscitaci diskurzu o „návratu do Evropy“ a o geopolitickém nasměrování ČR na Evropu a na Západ. Naopak ODS a premiér Nečas vycházeli z premisy, že geopolitická pozice ČR je stabilizovaná, země těží a i nadále bude těžit z vnitřního trhu EU. Pro ODS zůstává vnitřní trh prioritou a zapojení ČR do procesu prohlubování ekonomického vládnutí (Fiskální pakt) či přijetí eura považuje za nežádoucí. Docházelo minimálně k rozvolňování (ne-li rovnou zpochybňování) závazku ČR postoupit do třetí fáze Hospodářské a měnové unie (HMU) – tj. přijmout euro. Tento postoj byl opřen o argument, že podmínky, za kterých v roce 2003 občané ČR rozhodli o přistoupení k Evropské unii a o závazku přijmout společnou měnu euro, se „*zásadně změnilly*“.

Snahu o delegitimizaci členství ČR v HMU (eurozóně) odkazem na „změnu podmínek“, za kterých ČR v referendu schválila přistoupení k EU, považujeme za riskantní a nebezpečnou. Zaprvé se domníváme, že argument o změně podmínek jde proti zásadě *pacta sunt servanda*. Zadruhé, od roku 2003 dochází přirozeně skrze normotvornou činnost EU (proměny primárního i sekundárního práva) ke „změně podmínek“ ve fungování EU a všech jejích politik včetně fungování vnitřního trhu. Je to snad důvod k revokaci účasti ČR na těchto politikách a na vnitřním trhu? Zatřetí, argument o změně podmínek, za kterých občané ČR rozhodli o přistoupení k EU, ne-

zpochybňuje jenom členství České republiky v HMU (závazek přijmout euro), ale legitimitu samotného členství ČR v EU. Referendum v roce 2003 se netýkalo jenom rozhodnutí o přijetí eura (někdy v budoucnosti), ale i samotného přístupu k EU. Argument o „změněných podmínkách“ může v politické debatě velmi snadno sklouznout k požadavku na revokaci samotného rozhodnutí o vstupu ČR do EU. Začtvrté, závazek přijmout euro je součástí přístupové smlouvy. Součástí přístupové smlouvy byla dočasná výjimka (*derogace*), podle které má ČR dočasně pozastaveny některé závazky (zejména ustanovení, podle kterého je jediným zákonným platidlem v EU euro)⁹⁷ a některá práva (zejména hlasovací právo v ECOFIN a zastoupení v orgánech ECB)⁹⁸ vyplývající z primárního práva EU. Pokud by ČR chtěla uplatnit obecnou zásadu mezinárodního práva *rebus sic stantibus*, která dává smluvním stranám právo odstoupit od smlouvy v případě „*podstatných změn poměrů*“,“⁹⁹ znamenalo by to odstoupení od smlouvy o fungování EU jako takové. Domníváme se, že argumentací o „změněných podmínkách“ se političtí představitelé ODS dostávají na tenký led a otvírají dveře ke zpochybnění samotného členství České republiky v Evropské unii.

Spory na české politické scéně vyvolal i návrh na zavedení daně z finančních transakcí. Je ovšem na místě upozornit na to, že několikrát během roku se česká politická scéna přiblížila konsenzu, a to v otázkách, kde zástupci různých státních institucí vnímali situaci tak, že klíčové ekonomické zájmy států byly v ohrožení. Takové případy souvisely zejména s vybudováním bankovní unie a s jednáním o víceletém finančním rámci pro období 2014–2020. V otázce bankovního dohledu existovaly konkrétní obavy, že by dohled mohl mít negativní důsledky pro bankovní sektor v České republice. Bankovní unie zároveň dobře ilustruje hlubší problém, který vybudování skutečné ekonomické a monetární unie přinese pro státy mimo třetí fázi EMU. Jak je vidět na příkladu bankovní unie, agendu hospodářské a měnové unie nelze jednoduše oddělit od agendy vnitřního trhu. Přestože se diferencovaná integrace formálně týká pouze HMU, existuje riziko, že se tato diferenciací nepřímo projeví i v narušení jednoty trhu Evropské unie. Z tohoto důvodu nemohou státy mimo eurozónu její vývoj ignorovat. Poláci se z toho důvodu během roku 2012 velice aktivně snažili ovlivnit budoucí podobu eurozóny a hájili právo účastnit se summitů států eurozóny. Pozice České republiky k Fiskálnímu paktu byla poněkud překvapivá. Stát by si totiž mohl podpisem smlouvy zajistit účast na summitech eurozóny bez toho, že by musel být zavázán obsahem smlouvy, jež je závazná pouze pro signatury mezi státy eurozóny.

V České republice proběhla také diskuse o evropském stabilizačním mechanismu. Po dlouhém jednání obě komory parlamentu během roku ratifikovaly dodatek *Lisabonské smlouvy* týkající se ESM. Prezident ovšem odmítl ukončit ratifikační proces svým podpisem, přestože se ratifikace týkala dodatku k *Lisabonské smlouvě* (o rozsahu jednoho odstavce), který, jak se ukázalo, ani nebyl nutný pro vznik ESM. Čeští politici se proto hodně věnovali otázce, jež měla symbolickou hodnotu, a její osud neměl žádný vliv na fungování Evropské unie. Skutečnost, že některá česká média nadále referovala o otázce jako o ratifikaci ESM, navíc ukazuje na to, že česká média jsou soustředěná na domácí politiku, a domácí politici mají možnost definovat evropskou agendu podle svých potřeb.

Česká republika se v roce 2012 snažila uchopit novou situaci tzv. diferencované integrace. Domníváme se, že diferencovaná integrace, realizovaná skrze samostatné mezinárodní dohody, na nichž participuje pouze část členských států, není vhodným nástrojem na (ekonomické) vládnutí v EU a v eurozóně.¹⁰⁰ Separátní mezivládní smlouvy jsou problematické nejenom po právní stránce, ale i z hlediska (geo)politiky. Jejich existence narušuje politickou integritu EU, formalizuje druhořadé členství, omezuje přístup části členských států k rozhodovacím procesům v politikách, které jsou na papíře stále *celounijní* (máme zde na mysli právě HMU). Existence separátních smluv může ohrozit integritu vnitřního trhu, a v neposlední řadě oslabuje vyjednávací pozici signatářů těchto separátních smluv, tedy i ČR. Na druhou stranu je třeba podotknout, že uzavření těchto separátních smluv (Fiskální pakt, smlouva o ESM) je výrazem národní suverenity členských států (subjektů mezinárodního práva), kterou ČR doposud tak důsledně hájila. Diferenciace integračního procesu na úrovni smluv (uzavírání separátních mezivládních smluv) a na úrovni institucí (ustavování separátních institucí pro eurozónu) je nezamýšleným a pro ČR nežádoucím důsledkem mezivládního modelu rozhodování, ve kterém si státy zachovávají svoji suverenitu, svoji mezinárodněprávní subjektivitu a ve kterém zůstávají „pány smluv“. Podle tohoto integračního modelu mohou členské státy nejenom měnit stávající smlouvy (primární právo EU), ale i uzavírat nové separátní mezinárodní smlouvy v omezené skupině členských, ale i nečlenských států. Přestože jsou státy, které uzavřely separátní smlouvu, povinny dodržovat závazky ze stávajícího primárního a sekundárního práva EU, separátní smlouva jim poskytuje poměrně velkou volnost. Mezivládní smlouvy lze uzavírat i v oblastech, kde již Unie vykonává své politiky, lze je využít k ustavení nových institucí. Pokud se signatáři nerozhodnou jinak, separátní mezivládní smlouvy nespádají do jurisdikce Soudního dvora EU.

V politické oblasti zaujímala Česká republika ve vztahu k EU/eurozóně spíše odtahový postoj. Česká vláda (premiér P. Nečas) v komunikaci se zahraničními partnery (Spolková republika Německo), ale i vůči české veřejnosti zdůrazňovala, že ČR nebude bránit větší integraci eurozóny.¹⁰¹ Zároveň ale v části politického spektra pokračovaly tendence k vyvážení se ze závazku přijetí eura. To se projevilo zejména v požadavku ODS, prezidenta a dalších hráčů na uspořádání referenda o přijetí eura.

V ekonomické oblasti ČR i nadále podporovala myšlenku dokončení vnitřního trhu, zaznamenali jsme zde protekcionistické argumenty. Konkrétním příkladem ochránářského postoje byl negativní vztah k navrhované bankovní unii, odůvodněný potřebou zabránit případnému odlivu likvidity a kapitálu z ČR. V souvislosti s dluhovou a bankovní krizí se v ČR stále častěji objevoval diskurz obrany před „nákazou“ přicházející z krizí postižené eurozóny. Například podle ČNB je bankovní unie přímo škodlivá – tím, že se vytvoří bankovní unie, tak „*nákazu paradoxně ještě více rozšíříte*“.¹⁰²

Poznámky

- ¹ *Informace předsedy vlády o jednání Evropské rady dne 30. ledna 2012.* PSP ČR, 9. 2. 2012. On-line: www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033209.htm.
- ² *Ibid.*
- ³ *ODS odmítla ultimáta TOP 09, fiskální pakt nechce.* Aktuálně.cz, 31. 3. 2013. On-line: aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=770119.
- ⁴ *Nečas se tvrdě obul do knížete: Není tu a nic nedělá.* Aktuálně.cz, 31. 1. 2012. On-line: aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=731192.
- ⁵ *Václav Klaus: Euroval považuji za zruďnou věc, nepodepíšu jej.* ČTK, 7. 12. 2012. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/klaus-euroval-povazuji-za-zrudnou-vec-nepodepisu-jej/875328.
- ⁶ *Nečas odmítnutím fiskální unie podle ČSSD poškodil Česko.* ČTK, 7. 2. 2012; *Lubomír Zaorálek: Nečas Evropě nerozumí.* ČSSD, 28. 8. 2012. On-line: www.cssd.cz/aktualne/blogy/necas-evrope-nerozumi/.
- ⁷ *Alena Gajdůšková: ČR plíživě opouští evropskou integraci.* ČSSD, 27. 6. 2012. On-line: www.cssd.cz/aktualne/nazory-a-komentare/cr-plizive-opousti-evropskou-integraci/.
- ⁸ *5 podmínek ČSSD k přijetí fiskální ústavy.* ČSSD, 19. 2. 2013. On-line: www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/5-podminek-cssd-k-prijeti-fiskalni-ustavy/.
- ⁹ *Libor Rouček: Velká Británie coby nášvzor spojenec EU? Rozhodně ne!* iDNES.cz, 8. 10. 2012. On-line: liborroucek.blog.iDNES.cz/c/292776/Velka-Britanie-coby-nas-vzor-a-spojenec-v-EU-Rozhodne-ne.html; viz též *Lubomír Zaorálek: Vláda se nemá přidat k britskému „ne“ fiskální smlouvě.* ČTK, 16. 2. 2013.
- ¹⁰ *ČSSD odmítá Falbrův vděk Nečasovi, podle Falbra šlo o ironii.* ČT24, 3. 3. 2012. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/166793-cssd-odmita-falbruv-vdek-necasovi-podle-falbra-slo-o-ironii/; viz též *Adam B. Bartoš: Trapas ČSSD a topky: tlačí smlouvu, co odmít i EP.* První zprávy, 25. 1. 2012. On-line: www.prvnizpravy.cz/zpravy/politika/trapas-cssd-a-topky-tlaci-smlouvu-co-odmitl-i-ep/.
- ¹¹ *ČSSD nechce jednorázové referendum ani v případě nové smlouvy EU.* ČTK, 20. 1. 2013.
- ¹² *Sobotka nabízí Nečasovi dohodu o referendu. Nesmí být jen jednorázové.* iDNES.cz, 19. 1. 2012. On-line: zpravy.iDNES.cz/sobotka-nabizi-necasovi-dohodu-o-referendu-nesmi-byt-jen-jednorazove-1j7-/domaci.aspx?c=A120119_101559_domaci_kop.
- ¹³ *Premiérův postoj k fiskální unii poškozuje ČR, řekl Schwarzenberg.* ČTK, 31. 1. 2012.
- ¹⁴ *Usnesení 22. kongresu ODS.* ODS, 22. 10. 2011. On-line: www.ods.cz/media/reading/usneseni-22.pdf.
- ¹⁵ *Informace předsedy vlády o jednání Evropské rady dne 30. ledna 2012.* PSP ČR, 9. 2. 2012. On-line: www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/033schuz/s033209.htm.
- ¹⁶ *Usnesení Výboru pro Evropskou unii č. 3 z 18. ledna 2012 k materiálu „Rámcová pozice k návrhu smlouvy o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii“.* Výbor pro EU, 18. 1. 2012. On-line: www.vlada.cz/cz/ppov/veu/usneseni/usneseni-vyboru-pro-evropskou-unii-c-3-z-18-ledna-2012-92818/.
- ¹⁷ *Česko nadále počítá s přijetím eura, říká Nečas.* Lidové noviny, 11. 3. 2012. On-line: byznys.lidovky.cz/cesko-nadale-pocita-s-prijetím-eura-rika-necas-fof-statni-pokladna.aspx?c=A120311_134531_statni-pokladna_rka.
- ¹⁸ *Hynek Fajmon: Držme se koruny X.* iDNES.cz, 3. 10. 2012. On-line: fajmon.blog.iDNES.cz/c/290860/Drzme-se-koruny-X.html.
- ¹⁹ *Ivo Strejček: Rychle pryč z Evropské unie.* Reflex, 20. 9. 2012. On-line: www.ods.cz/clanek/2516-rychle-pryc-z-evropske-unie.
- ²⁰ *Premiérův postoj k fiskální unii poškozuje ČR, řekl Schwarzenberg.* ČTK, 31. 1. 2012.
- ²¹ *Česko by teď euro rozhodně přijímat nemělo, shodují se kandidáti na prezidenta.* iHNED.cz, 20. 10. 2012. On-line: byznys.iHned.cz/c1-58011830-ted-euro-neprijimat-rikaji-jednohlasne.

- uchazeci-o-hrad**; viz též Karel Schwarzenberg: *K euru jsme se zavázali*. ČT24, 20. 12. 2012. On-line: www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/schwarzenberg-k-euru-jsume-se-zavazali-11805.html.
- ²² *Evropa a my. Zelená kniha ČSSD o evropské politice*. ČSSD, červen 2012. On-line: www.cssd.cz/program/program-podle-vas/evropa-a-my/.
- ²³ *Občané o přijetí eura – duben 2012*. CVVM, 25. 4. 2012. On-line: cvvm.soc.cas.cz/mezinarodni-vztahy/obcane-o-prijeti-eura-duben-2012.
- ²⁴ *Ibid.*
- ²⁵ *EU je prostor brzdící rozvoj české ekonomiky, opřel se do Unie Klaus*. Novinky.cz, 14. 2. 2012. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/259123-eu-je-prostor-brzdici-rozvoj-ceske-ekonomiky-oprel-se-do-unie-klaus.html.
- ²⁶ Václav Klaus. *Vystoupení prezidenta republiky na setkání s českými velvyslanci*, 29. 8. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3175.
- ²⁷ *Ministři zahraničí EU přišli s plánem na evropský superstát. Chtějí prezidenta a premiéra*. iHNED.cz, 21. 6. 2012. On-line: zpravy.ihned.cz/c1-56243650-ministri-zahranici-eu-prisli-s-planem-na-evropsky-superstat-chteji-prezidenta-a-premiera.
- ²⁸ *Final Report of the Future of Europe Group*. On-line: www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/626338/publicationFile/171844/120918-Abschlussbericht-Zukunftsgruppe.pdf.
- ²⁹ *Towards a Genuine Economic and Monetary Union*. On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf.
- ³⁰ *V EU začal platit fiskální pakt, zatím se týká 15 zemí*. EurActiv.cz, 2. 1. 2012. On-line: www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/v-eu-zacal-platit-fiskalni-pakt-zatim-se-tyka-15-zemi-010506.
- ³¹ *Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union*. On-line: www.consilium.europa.eu/media/1478399/07_-_tscg.en12.pdf.
- ³² *Necás české „ne“ zdůvodňuje nejasnostmi kolem ratifikace*. EurActiv.cz, 31. 1. 2012. On-line: www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/cr-se-k-fiskalni-dohode-nepripojila-podle-necase-kvuli-nejasne-ratifikaci-009565.
- ³³ *ČR má při přípravě fiskální smlouvy někdy tvrdší postoj než jiní*. ČTK, 27. 1. 2012.
- ³⁴ *Schwarzenberg: Fiskální pakt? Koalice může pokračovat i bez nové smlouvy*. ČT, 29. 1. 2013. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/212896-schwarzenberg-fiskalni-pakt-koalice-muze-pokracovat-i-bez-nove-smlouvy/.
- ³⁵ European Fiscal Compact. Wikipedia. On-line: en.wikipedia.org/wiki/European_Fiscal_Compact.
- ³⁶ *Bylo by pro Česko členství v bankovní unii přínosné?* Finance.cz, 10. 12. 2012. On-line: www.finance.cz/zpravy/finance/373618-bylo-by-pro-cesko-clenstvi-v-bankovni-unii-prinosne.
- ³⁷ *ČR má získat záruky pro stabilitu bank. Pro veto bankovní unie tak podle Kalouska přestává být důvod*. Patria Online. On-line: www.patria.cz/zpravodajstvi/2220115/cr-ma-ziskat-zaruky-pro-stabilitu-bank-pro-veto-bankovni-unie-tak-podle-kalouska-prestava-byt-duvod.html.
- ³⁸ *Pozice ČR v rámci Visegrádské skupiny*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/pozice_cr_v_ramci_visegradske_skupiny.html.
- ³⁹ *O bankovní unii je rozhodnuto, další integrace zatím zůstává v jednání*. EurActiv.cz, 14. 12. 2012. On-line: www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/o-bankovni-unii-je-rozhodnuto-dalsi-integrace-zatim-zustava-v-jednani-summit-eu-010474.
- ⁴⁰ *V Bruselu vznikla dohoda o bankovním dohledu*. ČTK, 13. 12. 2012.
- ⁴¹ *U nečlenů eurozóny narůstají obavy z rodící se bankovní unie*. ČTK, 11. 9. 2012.
- ⁴² *Factsheet. Treaty establishing the European Stability Mechanism*. ECOFIN, 2. 2. 2012. On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/127788.pdf.
- ⁴³ Treaty Establishing the European Stability Mechanism. On-line: www.european-council.europa.eu/media/582311/05-tesm2.en12.pdf.
- ⁴⁴ *Rozhodnutí Evropské rady, kterým se mění čl. 136 Smlouvy o fungování Evropské unie, pokud jde o mechanismus stability pro členské státy, jejichž měnou je euro*. Evropská rada, 25. 3. 2011. On-line: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:091:FULL:CS:PDF.

- ⁴⁵ *EU leaders agree to tweak treaty, keep bail-out fund unchange.* Euobserver.com. On-line: euobserver.com/economic/31535.
- ⁴⁶ *Rozsudek Soudního dvora ve věci C-370/12.* Soudní dvůr, 27. 12. 2012. On-line: curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=130381 & pageIndex=0 & doclang=CS & mode=lst & dir=&occ=first & part=1 & cid=326836.
- ⁴⁷ Vít Dostál: *Poslední eurotruc Václava Klause.* AMO, 16. 1. 2013. On-line: www.amo.cz/publikace/posledni-eurotruc-vaclava-klause.html.
- ⁴⁸ V roce 2012 to bylo nejdříve Dánsko, během druhého pololetí Kypr. Předsednická země připravuje tzv. jednací osnovu, v níž představuje hlavní body a jejich řešení, přičemž osnova má formálně tři části. Jde o nařízení o víceletém finančním rámci, pravidla týkající se vlastních zdrojů EU, a právní předpisy, týkající se různých odvětví. Může se stát, že předsednická země musí připravit hned několik variant řešení v těchto oblastech. Dánsko v prvním pololetí připravilo konkrétní osnovu k rozpočtu 2020.
- ⁴⁹ Kuchyňková, Petra: *Nejisté perspektivy finanční perspektivy 2014–2020.* Euroskop.cz, 29. 11. 2012. On-line: <https://www.euroskop.cz/9047/21619/clanek/nejiste-perspektivy-financni-perspektivy-2014-2020/>.
- ⁵⁰ *Nečas: Daň z finančních transakcí poškodí EU, obrátíme se na soud.* Česká televize, 3. 4. 2013. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/221431-necas-dan-z-financnich-transakci-poskodi-eu-obratime-se-na-soud/.
- ⁵¹ *Dvanáct zemí EU v dopise žádá posílení vnitřního trhu unie.* ČTK, 20. 2. 2012.
- ⁵² *Tisková zpráva 3184. zasedání Rady pro obecné záležitosti.* On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/genaff/132253.pdf.
- ⁵³ Kuchyňková, Petra, op. cit.
- ⁵⁴ *Unijní summit zkrachoval, země se neshodly na rozpočtu.* ČT, 23. 11. 2012. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/204780-unijni-summit-zkrachoval-zeme-se-neshodly-na-rozpocetu/.
- ⁵⁵ *Václav Klaus: Euroval považuji za zruďnou věc, nepodepíšu jej.* ČTK, 7. 12. 2012. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/klaus-euroval-povazuji-za-zrudnou-vec-nepodepisu-jej/875328.
- ⁵⁶ *Česko nadále počítá s přijetím eura, říká Nečas.* Lidové noviny, 11. 3. 2012. On-line: byz-nys.lidovky.cz/cesko-nadale-pocita-s-prijetim-eura-rika-necas-fof-/statni-pokladna.aspx?c=A120311_134531_statni-pokladna_rka.
- ⁵⁷ *Klaus pochválil Nečase za odmítnutí smlouvy o fiskální unii.* ČTK, 31. 1. 2012.
- ⁵⁸ *Belling: Fiskální pakt? Jen symbolická třešnička na dortu.* ČT24, 2. 1. 2013. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/209391-belling-fiskalni-pakt-jen-symbolicka-tresnicka-na-dortu/. 2. 1. 2013
- ⁵⁹ *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.* Analýza Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, Odbor koncepční a institucionální, duben 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-UV-final.pdf.
- ⁶⁰ *TOP 09 wants Czechs to join EU fiscal pact later on.* ČTK, 23. 2. 2012.
- ⁶¹ *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii,* op. cit.
- ⁶² *Klaus a ČNB: Odmítneme euro.* Lidové noviny, 27. 11. 2010. On-line: www.lidovky.cz/klaus-a-cnb-odmitneme-euro-095-/ln_noviny.asp?c=A101127_000002_ln_noviny_sko & klic=240111 & mes=101127_0.
- ⁶³ Ibid.
- ⁶⁴ Viz čl. 62 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.
- ⁶⁵ *LN: Schwarzenberg kvůli rozpočtové unii hrozí odchodem z vlády.* ČTK, 12. 1. 2012.
- ⁶⁶ *Klaus se naposledy setkal s velvyslanci, znovu kritizoval EU.* ČTK, 29. 8. 2012.
- ⁶⁷ Václav Klaus: *Projev prezidenta republiky při státní večeři v Itálii,* 18. 9. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3187.
- ⁶⁸ Václav Klaus: *Vystoupení prezidenta republiky na setkání s českými velvyslanci,* 29. 8. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3175.
- ⁶⁹ *Frequent voicing of fear makes Klaus's words sound radical-press.* ČTK, 8. 12. 2012.

- ⁷⁰ Václav Klaus: *Euroval považují za zruďnou věc, nepodepišu jej*. ČTK, 7. 12. 2012. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/klaus-euroval-povazuji-za-zrudnou-vec-nepodepisu-jej/875328.
- ⁷¹ Václav Klaus: *Projev prezidenta na Univerzitě Federico II. v Neapoli*. Università degli Studi di Napoli Federico II, Neapol, 19. 9. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3295; *Klaus v Chicagu představil osmero pro nápravu Evropy*. ČTK, 22. 5. 2012.
- ⁷² *Česko a Německo mají zájem na stabilizaci eurozóny*. Vláda ČR, 10. 10. 2012. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesko-a-nemecko-maji-zajem-na-stabilizaci-eurozony-99764/tmplid-471.
- ⁷³ *Interview of the President of the Czech Republic for The Sunday Telegraph with Bruno Waterfield*. The Sunday Telegraph, 23. 9. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3191; *Václav Klaus: Notes for the Heartland Institute Conference Speech*. The Heartland Institute's Seventh International Conference on Climate Change, Chicago, 22. 5. 2012. On-line: www.klaus.cz/clanky/3104.
- ⁷⁴ *Nobelova cena pro EU je podle Klause tragický omyl*. ČTK, 12. 10. 2012.
- ⁷⁵ *Stalé zastoupení ČR při EU: Národní parlamenty daly žlutou kartu právu na stávku*. On-line: www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/lisabonska_smlouva/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-lisabonska_smlouva-narodni_parlamenty_ukazaly_zlutou_kartu.html.
- ⁷⁶ European Commission: *Annual Report 2012 on Relations Between the European Commission and National Parliaments*, Brussels, 30. 7. 2013.
- ⁷⁷ *Senát a EU*. Euroskop.cz. On-line: <https://www.euroskop.cz/8967/sekce/senat-a-eu/>.
- ⁷⁸ *Senát se bude odpoledne zabývat fiskální úmluvou EU*. ČTK, 25. 1. 2012; *Senát chce, aby s ním Nečas jednal o unijní fiskální úmluvě*. ČTK, 11. 1. 2012; *Senát na popud ČSSD opět kritizoval vládu kvůli fiskální smlouvě*. ČTK, 29. 2. 2012.
- ⁷⁹ *Senát podpořil zavedení daně z finančních transakcí v Evropě*. ČTK, 8. 2. 2012.
- ⁸⁰ *Levicový Senát opět vládě odmítl její národní program reforem*. ČTK, 16. 8. 2012.
- ⁸¹ *Senátní výbor podpořil výhrady vlády k úpravám fondu soudržnosti*. ČTK, 15. 2. 2012.
- ⁸² *Parlament je proti přesunu bankovního dohledu na EU*. ČTK, 25. 10. 2012.
- ⁸³ *Senát vyzval Klause k podpisu nového záchranného fondu eurozóny*. ČTK, 6. 12. 2012.
- ⁸⁴ *ČSSD potvrdila, že chce schůzi sněmovny k eurobondům*. ČTK, 17. 1. 2012; *Poslanecká sněmovna PČR*. On-line: www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=508&o=6.
- ⁸⁵ *Poslanecká sněmovna PČR*. On-line: www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=512&o=6.
- ⁸⁶ *Svaz průmyslu a dopravy: Stanovisko k Aktu o jednotném trhu II*, 12. 11. 2012. On-line: www.spcr.cz/stanoviska-sp-cr/stanovisko-svazu-prumyslu-a-dopravy-cr-k-aktu-o-jednotnem-trhu-ii.
- ⁸⁷ *Svaz průmyslu a dopravy: Stanovisko ke sdělení Komise o lepší správě pro jednotný trh*, 9. 8. 2012. On-line: www.spcr.cz/stanoviska-sp-cr/stanovisko-ke-sdeleni-komise-o-lepsi-sprave-pro-jednotny-trh.
- ⁸⁸ *Svaz průmyslu a dopravy: Společná evropská právní úprava prodeje*, 9. 1. 2012. On-line: www.spcr.cz/stanoviska-sp-cr/stanovisko-svazu-prumyslu-a-dopravy-cr-k-navrhu-narizeni-evropskeho-parlamentu-a-rady-o-spolecne-evropske-pravni-uprave-prodeje.
- ⁸⁹ *Svaz průmyslu a dopravy: Stanovisko k balíčku Evropské komise k zaměstnanosti*, 1. 6. 2012. On-line: www.spcr.cz/stanoviska-sp-cr/stanovisko-k-balicku-evropske-komise-k-zamestnanosti.
- ⁹⁰ Václav Klaus: *Euroval považují za zruďnou věc, nepodepišu jej*, op. cit.
- ⁹¹ *Odbory: Nepřipojení k fiskální smlouvě ohrožuje v ČR zaměstnanost*. ČTK, 10. 2. 2012.
- ⁹² *ČMKOS: Francouzský dokument – Pakt pro růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost*, 20. 12. 2012. On-line: www.cmkos.cz/studie-ekonomicke-analyzy-prognozy/3533-3/francouzsky-dokument-pakt-pro-rust-konkurenceschopnost-a-zamestnanost.
- ⁹³ *ČMKOS: Čtyři body, jak změnit směřování EU (Stanovisko DGB)*, 21. 3. 2012. On-line: www.cmkos.cz/studie-ekonomicke-analyzy-prognozy/3341-3/ctyri-body-jak-zmenit-smerovani-eu-stanovisko-dgb.
- ⁹⁴ *Evropští odboráři nechtějí, aby fiskální pakt obsahoval jen škrty*. ČTK, 22. 3. 2012; *ČMKOS: Čtyři body, jak změnit směřování EU (Stanovisko DGB)*, op. cit.

⁹⁵ Klaus a Tomšík: *Cílem bankovní unie je omezit centrální banky*. ČTK, 29. 10. 2012.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Viz čl. 128, Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01.

⁹⁸ Viz čl. 139, odst. 4, Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01.

⁹⁹ Článek 62, Vídeňská úmluva o smluvním právu.

¹⁰⁰ *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*, op. cit., s. 37.

¹⁰¹ Nečas: *Vláda nebude bránit větší integraci eurozóny*. ČTK, 10. 10. 2012.

¹⁰² Klaus a Tomšík: *Cílem bankovní unie je omezit centrální banky*, op. cit.